

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ДО ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОЇ КІНОПРОДУКЦІЇ

Анотація. Досліджено основні проблеми перекладу американських кінофільмів, зумовлені нестабільністю сучасної української літературної мови та відповідними суперечностями між мовними, мовленнєвими та літературними нормами художнього перекладу.

Аннотация. Исследованы основные проблемы перевода американских кинофильмов, обусловленные нестабильностью современного украинского литературного языка и возникшими противоречиями между языковыми, речевыми и литературными нормами художественного перевода.

Annotation. The article considers major problems of translating the American movies into Ukrainian which result from instability of modern Ukrainian literary language and the related contradiction between language, speech and literary translation norms.

Ключові слова: переклад, кінопродукція, норма, узус, мовлення, адекватність.

Художній кінематограф відіграє важливу роль у структурі сучасної міжкультурної комунікації, і відтворення його етноспецифіки є актуальною лінгвістичною та культурологічною проблемою. Після ухвали Конституційним Судом України рішення про обов'язкове дублювання, озвучення або титрування державною мовою всіх іноземних кінофільмів український переклад іншомовної кінопродукції набуває дедалі ширшого масштабу, що зумовлює актуальність досліджуваної у статті проблематики.

Перекладу кінофільмів присвячено роботи, у яких розглянуті загальні методичні (Р. Матасов, В. Горшкова), технічні (І. Мігольцев, С. Лобастов) та окремі лінгвістичні (Т. Некрасова, Т. Бесараб) проблеми кіноперекладу.

Протягом останніх років в українській періодиці дедалі частіше з'являються інтерв'ю з фахівцями телевізійних студій дубляжу й перекладачами-практиками, що свідчить про нагальні потреби в якісних українських перекладах іноземних кінофільмів. Проте нормативні засади українського кіноперекладу досі не отримали належного наукового обґрунтування.

Проблема мовної норми у вітчизняному кіноперекладі визначена трансформаційним етапом розвитку сучасної української літературної мови, характерними особливостями якого є конфлікт між наддніпрянською й західноукраїнською традиціями, тенденція до розподібнення з російською мовою й намагання зміцнити своєрідність української мови через відновлення тих її елементів, які були витіснені з ужитку в добу тоталітаризму [1]. На сьогодні ні в наукових, ні в громадських колах так і не досягнуто згоди щодо доцільності й міри реформування чинного українського правопису. Прихильники поновлення українських правописних норм активно впроваджують до мовного узусу зафіксовані в проєкті останнього українського правопису зміни, але процес їх закріплення у мові сприймається далеко не всіма верствами населення. Основу оригінального кінодискурсу становить "живе" діалогічне мовлення, й запорукою його адекватного перекладу є природність звучання. Тому впровадження пропонованих нововведень у переклад кінофільмів призводить до певних зсувів й порушень норми мовленнєвої. Перенасичення тексту перекладу неузуральними мовними одиницями ускладнює його сприйняття й може викликати підсвідому недовіру в цільовій аудиторії – адже, на відміну від очевидних порушень мовних норм як безперечної ознаки невдалого перекладу, менш помітні узуральні неточності не завжди відносяться на рахунок перекладача й можуть створювати ілюзію поганого стилю першотвору, що знижує його мистецьку вартість [2].

Проблема нестабільності мовних норм є актуальною не лише для окремих лексичних одиниць, але й для цілих мовних підсистем. Зокрема, у контексті сюжетного розмаїття сучасної американської кінопродукції важливого значення набуває неусталеність української терміносфери, яка протягом останнього десятиліття теж знаходиться у перехідному стані. Розвиток її позначений двома протилежними тенденціями: з одного боку, глобалізація та міжнародні наукові контакти, інтернаціоналізація фахового мовлення й інтенсивне заповнення його іншомовними термінами (переважно англійського походження), а з іншого – повернення до витоків українського наукового мовлення початку минулого століття, кінцевою метою якого є очищення терміносистеми від сторонніх нашарувань (насамперед російського походження). Негативним наслідком цих явищ є зростання термінологічної дублетності, зокрема лексикографічно зафіксованої [1].

Зокрема, у сучасних американських фільмах досить часто вживають технічні терміни, але далеко не кожен пересічний глядач знайомий з новими спеціальними словниками, щоб співвіднести, наприклад, загадкове слово *прогонич* із деталлю, з дитинства знайомою йому як *болт*. Так само неусталеною лишається й українська медична термінологія. Її унормування передбачає узгодження національного та інтернаціонального компонентів, а також усунення синонімії, варіантності, порушень лексичних, морфологічних і синтаксичних норм української мови [3]. Аналіз глядацьких відгуків на американський телесеріал "Доктор Хаус" в українському перекладі свідчить, що загалом тенденція до прояснення окремих медичних термінів за рахунок використання питомо української основи (наприклад, *судинний* замість *васкулярний*) сприймається позитивно. Більше того, глядачі зауважують про

некоректність калькування російських термінів (наприклад, *вовчанка* замість *вовчак*), хоча саме такий переклад відображає реальне фахове мовлення багатьох донедавна російськомовних лікарів.

Проблемною є й нормативність перекладу основних маркерів розмовного мовлення – просторічних словоформ і сленгу. На сьогодні в українському кіноперекладі, як і в інших країнах, спостерігається порушення мовних норм при відтворенні нестандартної лексики. Уплив мовних норм культури перекладу реалізований у нівелюванні розмовних скорочень (*coulda*) і асиміляції (*gimme*), зменшенні маркерів спонтанного розмовного мовлення вигуків, слів-заповнювачів (*actually, really*), соціальних і професійних сленгізмів, що призводить до втрати національного колориту першотвору й зниження його експресивності [4].

Отже, на сьогодні в українському кіноперекладі американської кінопродукції існує протиріччя між мовною нормою, орієнтованою на реформування чинного правопису й узуалізацію впроваджених змін, мовленнєвою нормою, що регулює природність звучання розмовного мовлення і визначає прагматичну адекватність перекладу, та літературною нормою, що обмежує відтворення окремих аспектів розмовного дискурсу першотвору. Подолання цього протиріччя, на думку автора, в розробці послідовної й виваженої державної мовної політики та поступовій її реалізації через художній кінематограф як важливий засіб сучасної мовної та культурної комунікації.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Ажнюк Б. І. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку / Б. І. Ажнюк. – К. : Українознавство, 2009. – 111 с. 2. Бархударов Л. С. Про "внутрішню кухню" українського кіноперекладу / Л. С. Бондарчук // Дзеркало тижня. – 2008. – № 8. – С. 54–71. 3. Латишев Л. К. Переклад : проблеми теорії, практики і методики викладання / Л. К. Латишев. – Тернопіль : Просвітництво, 2008. – 72 с. 4. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец.10.02.01 "Українська мова" / Н. В. Місник. – К., 2007. – 20 с.